

Užitkové rostliny VI

Vít Grulich

Pochutiny

- Poživatiny s výraznou chutí a vůní
- Povzbuzující účinky na trávení nebo nervovou soustavu
- Obvykle zanedbatelná nutriční hodnota
- Zpravidla obsahují alkaloidy (kofein atd.)
- Produkce pochutin:
 - 1) káva
 - 2) čaj
 - 3) kakao

Aquifoliaceae

- *Ilex paraguayensis* – maté
 - Strom
 - Obsahuje kofein
 - Původ: Jižní Amerika
 - Pěstování: tamtéž
 - Užití: listy

Cannabaceae

- *Humulus lupulus* – chmel
 - Bylinná liána
 - Obsahuje lupulin
 - Původ: Evropa
 - Pěstování: mírný pás
 - Užití: samičí květenství

Malvaceae

- *Cola* – kola
 - Strom
 - Obsahuje kolanin
 - Původ: tropická Afrika
 - Pěstování: subtropy a horské tropy
 - Užití: semena
 - Druhy: *C. acuminata*, *C. nitida*

Malvaceae

- *Theobroma cacao* – kakaovník
 - Strom
 - Obsahuje kofein a theobromin
 - Původ: Střední Amerika
 - Pěstování: tropy celého světa
 - Užití: plody

Rubiaceae

- *Coffea* – kávovník
 - Keř nebo malý stromek
 - Obsahuje kofein
 - Původ: hory Afriky
 - Pěstování: subtropy a horské tropy
 - Užití: plody
 - Druhy: *C. arabica*, *C. canephora*, *C. liberica* aj.

Sapindaceae

- *Paullinia cupana* – guarana
 - Keř nebo malý stromek
 - Obsahuje kofein
 - Původ: Jižní Amerika
 - Pěstování: sbírá se v přírodě
 - Užití: plody

Theaceae

- *Camellia sinensis* – čajovník
 - Keř nebo malý stromek
 - Obsahuje kofein
 - Původ: jv. Čína a přilehlé oblasti
 - Pěstování: subtropy a horské tropy
 - Užití: mladé větvičky s listy

Drogy

- Látky způsobující změny vnímání
- Povzbuzující nebo tlumící účinky, vyvolání iluzí
- Často po odeznění účinků abstinenční příznaky
- Často návykové
- Zpravidla obsahují alkaloidy

Areceae

- *Areca catechu* – areka
 - Palma
 - Obsahuje alkaloid arekolin
 - Původ: jv. Asie
 - Pěstování: tamtéž
 - Užití: plody
 - Povzbuzuje zažívání, proti parazitům

Cannabaceae

- *Cannabis sativa* – konopí
 - Jednoletá dvoudomá rostlina
 - Obsahuje pryskyřici tetrahydrokanabinol
 - Původ: jv. Asie
 - Pěstování: hlavně subtropy
 - Užití: nať samičích rostlin (marihuana), pryskyřice (hašiš)

Celastraceae

- *Catha edulis* – kata
 - Stálezelený keř
 - Obsahuje alkaloid efedrin
 - Původ: v. Afrika
 - Pěstování: tamtéž
 - Užití: mladé výhonky, listy
 - Odstraňuje pocit hladu a únavy

Erythroxylaceae

- *Erythroxylon coca* – kokainovník
 - Keř
 - Obsahuje alkaloid kokain
 - Původ: Jižní Amerika
 - Pěstování: tamtéž
 - Užití: listy
 - Odstraňuje pocit hladu, přináší dobrou náladu

Opuntiaceae

- *Lophophora williamsii* – peyotl
 - Kaktus
 - Obsahuje alkaloid mezkalin
 - Původ: Mexiko
 - Pěstování: tamtéž, příprava i synteticky
 - Užití: řezy ze stonku
 - Zrakové a sluchové halucinace

Papaveraceae

- *Papaver somniferum* – mák
 - Jednoletá bylina
 - Obsahuje alkaloid morfin aj.
 - Původ: stř. Asie
 - Pěstování: subtropy v. Asie
 - Užití: latex
 - Pocit pohody, útlum bolesti, spánek

Piperaceae

- *Piper betle* – pepř betelový
 - Liána
 - Obsahuje alkaloidy
 - Původ: v. Asie
 - Pěstování: tamtéž
 - Užití: listy
 - Aromatizující účinek se semeny *Areca catechu* (betel)

Piperaceae

- *Piper methysticum* – pepř opojný
 - Liána
 - Obsahuje alkaloid kavain
 - Původ: Oceánie
 - Pěstování: tamtéž
 - Užití: oddenky
 - Uklidňující účinek, navození spánku

Solanaceae

- *Nicotiana* – tabák
 - Většinou jednoleté byliny
 - Obsahují alkaloid nikotin
 - Původ: Amerika
 - Pěstování: mírný pás a subtropy
 - Užití: listy
 - Především *N. tabacum* a *N. rustica*

N. rustica

Copyright BG Nijmegen

N. tabacum

Houby

- *Psilocybe* – lysohlávka
 - Řada druhů z mírného pásu a subtropů
 - Obsahují alkaloid psilocybin
 - Užití: plodnice
 - Zrakové a sluchové halucinace
 - Především *P. mexicana* aj.

